

הראיות החסויות שלא עמדו בפני שביתת הרעב!

רימא איוב¹

שלושה מקורות מכוננים את שיטת המעצרים המנהליים שישראל עושה בהם שימוש : צו מס' 1591 בדבר מעצרים מנהליים² החל בגדה המערבית, חוק סמכויות שעת חירום (מעצרים)³ החל בישראל וחוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים⁴. מרבית המעצרים המנהליים מתבצעים בהתאם לצו 1951 שמקנה לכל מפקד צבאי הסמכות לכלוא תושבים פלסטינים לתקופה בת שישה חודשים שניתנת להארכה לתקופות נוספות בבית המשפט הצבאי.

במדינות רבות נהוג לנקוט בהליכי מעצר מנהלי כצעד חריג וקיצוני שבו מדינה מודה שאין ראיות שיוכלו לבסס אשמה נגד העצור והיא שוללת את הזכויות המוענקות לחשודים אחרים בהליכים פליליים, אך מחליטה להחזיק באדם בכלא מתוך חשש להתממשות סכנה בעתיד⁵. ואולם, במהלך שנים רבות ישראל עשתה שימוש רחב היקף בשיטה זו ועצרה אלפי תושבים, רובם המוחלט פלסטינים, ללא הגשת כתבי אישום וללא העמדה לדין. מספרם של העצורים המנהליים עומד כיום על כ- 310 עצורים. מעצרים מנהליים יכולים להיארץ שישה חודשים נוספים כל פעם ויש המבלים שנים בכלא מבלי שיוכלו להתגונן מפני אשמה.

ולא זו היא הצרה היחידה!

לא אחת אישרו בתי המשפט, לרבות ערכאות הערעור, צווי מעצר מינהליים שהוצאו נגד עצורים מנהליים ולא אחת דחה בית המשפט העליון עתירות על החלטות אלו וכולם קבעו כי לא ניתן להעמיד את העצורים לדין פלילי, וכי קיימת ודאות קרובה לפגיעה בבטחון המדינה אם לא יבוצע המעצר המינהלי⁶. דא עקא שהחלטות אלו תמיד מבוססות על חומר חסוי וראיות אשר לא ניתן לגלותן שכן בית המשפט סבור כי הדבר יביא לפגיעה חמורה ובלתי הפיכה במקורות ובשיטות עבודה של שירותי הבטחון.

ביום 08/1/2012 הוצא צו מעצר מנהלי נגד ח'דר עדנאן, פלסטיני מהכפר עראבה שליד ג'נין, לתקופה בת ארבעה חודשים, הצו אושר ביום 07/02/2012 בבית הדין הצבאי, וביום 13/02/2012 בית המשפט הצבאי לערעורים דחה את את הערעור על אישור הצו. העצור פתח בשביתת רעב בשלבי החקירה הפלילית, כמחאה על יחס משפיל מצד חוקרי השב"כ, ח'דר עדנאן המשיך בשביתת הרעב גם לאחר שהוצא צו המעצר המנהלי נגדו, לתקופה שנמשכה 66 ימים.

שלוש 21/02/2012 במסגרת העתירה שהגיש העצור לבית המשפט המשפט העליון על החלטת בית הדין הצבאי לערעורים לאשר את מעצרו, הגישו סניגורו ופרקליטות המדינה הודעה משותפת

¹ רימא איוב הינה עורכת דין בארגון עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

² צו בדבר מעצרים מנהליים (הוראת שעה) [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1591), התשס"ז-2007.

³ חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), תשל"ט-1979.

⁴ חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, תשס"ב-2002.

⁵ עמ"מ 1/82 קואסמה נ' שר הבטחון, פ"ד לו(1) 666.

⁶ ראו למשל: עמ"מ 4130/09 פלוני נ' מ"י (טרם פורסם, ניתן ביום 26.05.2009).

לפיה המעצר המנהלי לא יוארך מעבר ליום 17/04/2012 בכפוף לכך שלא יתווסף חומר חדש ומשמעותי בעניינו של העצור. בנסיבות אלה, בטרם נתן בית המשפט העליון את החלטותו, העתירה התייתרה והעצור הפסיק את שביתת הרעב.

מכאן, שהתוצאה המבורכת, אינה פרי החלטה של בתי המשפט שדנו בעניין. שביתת הרעב הארוכה שהעמידה את ח'דר עדנאן בפני סכנת חיים ממשית, כוח ההישרדות, הקמפיינים שהובילו ארגונים מקומיים ובינלאומיים, ההפגנות והמחאה על מעצרו בערים השונות כאן וברחבי העולם, והצטרפות האסירים הפלסטינים בבתי הכלא הישראליים לשביתת הרעב, כל אלה חברו יחדיו ויצרו הד חסר תקדים. לא בכדי, פירסמה השבוע שרת החוץ של האיחוד האירופאי קטרין אשטון, הודעה לפיה "האיחוד מודאג מאוד מהדיווחים על מצבו המידרדר של העצור המנהלי ח'דר עדנאן, וכי האיחוד האירופי מודאג מהחזקתו של עדנאן במעצר מנהלי ללא הגשת אישום רשמי נגדו".

במצב בו על יסוד ראיות חסויות בתי המשפט מאשרים כדבר של מה בכך פגיעה בזכויות אסירים המסווגים כבטחוניים בכלל ומעצרים מנהליים בפרט, ספק רב אם הודעת הפרקליטות בעניינו של עדנאן ח'דר היתה ניתנת אילולא מצבו הבריאותי המדרדר ואלמלא המחאה הגוברת והפגיעה הצפויה בתדמית ישראל בזירה הבינלאומית. ספק רב אם בית המשפט העליון היה מתערב ומסרב לאשר את המעצר המנהלי על יסוד ראיות חסויות גם לו היה דן בעתירה לגופה.

גורלם של כ- 310 עצורים מנהליים וזכויותיהם של 1,417 אסירים שפוטים המסווגים כבטחוניים ומוחזקים בבתי הכלא הישראליים נשלטים על ידי תחום אפל של איש פרט השב "כ אין גישה אליו, ממלכת הראיות החסויות.

עתירות רבות מוגשות ע"י אסירים המסווגים כבטחוניים לשיפור תנאי שהותם בבית הכלא וכנגד הפגיעה בזכויותיהם, ואולם, בתי המשפט מאשרים את הפגיעה בזכויות באופן שיטתי ע"י מידע מודיעיני חסוי. כתוצאה מכך שנים על גבי שנים ייפגשו אותם אסירים עם עורכי דינם ובני משפחותיהם מעבר למחיצת זכוכית ולפעמים פגישות אלו אף ייאסרו; לא יוכלו לקבל ביקורי משפחה מדרגה שניה ובני משפחה מעזה לא יבקרו כלל וכלל; האסירים לא יוכלו לבצע שיחות טלפוניות למשפחותיהם; לא יוכלו להתייחד עם בנות זוגם⁷; ייכבלו בידיהם וברגליהם בעת ביקורים ובזמן קבלת טיפול רפואי בבתי החולים; יצומצמו ערוצי הטלוויזיה שיוכלו לצפות בהם, ויוגבלו העיתונים והספרים שיוכלו לעיין בהם ועוד ועוד ... והכל על יסוד הראיות החסויות, שאין אפשרות אמיתית לסותרן או להתגונן מפניהן.

מסתבר שהפניה לבית המשפט אינה בהכרח הדרך היעילה, והנה ראייה גלויה (לשם שינוי): מאבקו של איש אחד יחד עם סולידריות נרחבת מקומית ובינלאומית, גברו על ממלכת הראיות החסויות.

ההסדר שהושג בעניינו של עדנאן אמנם מקיים את תקופת המעצר המנהלי לפי הצו המקורי שהוצא נגדו, ארבעה חודשים בניכוי ימי המעצר מתקופת החקירה הפלילית, אך הוא מבטיח את

⁷ החלטה מובהקת ועדכנית בסוגייה זו ניתן בשבוע שעבר בעל"מ (מחוזי-נצרת) 54950-11/11 וליד דקה נ' שירות בתי הסוהר (טרם פורסם, ניתן ביום 15.02.2011).

שחרורו. נקווה כי במועד המוסכם, אשר במקרה נופל בדיוק ביום האסיר הפלסטיני, 17/04/2012, עדנאן ח'דר אכן ישוחרר וכי עד אז השב"כ לא ימציא ראיות חסויות חדשות!